

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

МІЖНАРОДНИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ

**«ВСТУП УКРАЇНИ, РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ТА ГРУЗІЇ ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ»**

**Збірник матеріалів Міжнародного круглого столу
(м. Одеса, 5 березня 2024)**

2024

УДК 341.174 (477+478+479.22)(049.2)

Друкується за наказом виконуючого обов'язки ректора Національного університету «Одеська юридична академія» М. Р. Аракеляна (наказ № 503-44 від 04 березня 2024 року).

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, академік НАПН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С. В.**

Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – завідувач кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», доктор юридичних наук, професор.

Фасій Богдан Володимирович – декан факультету судового та міжнародного права НУ «ОЮА», кандидат юридичних наук, доцент.

Дронов Владислав Юрійович – доцент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», кандидат юридичних наук.

Гриб Анна Миколаївна – доцентка кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», кандидатка юридичних наук.

Жакун Маргарита Юріївна – аспірантка кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, місто Одеса, 65009, Фонтанська дорога, 23.

Тел. +38 (048) 719 86 85

Вступ України, Республіки Молдова та Грузії до Європейського Союзу: сучасні виклики. *Міжнародний круглий стіл. 05 березня 2024 року, м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2023. 130 с.*

© НУ «Одеська юридична академія»

Акіменко Юлія

Приєднання України до процесу уніфікації актів міжнародного приватного права ЄС.....60

Белогубова Оксана

Зовнішньополітичне співробітництво України як кандидата на вступ у ЄС та Frontex.....64

Владишевська Вікторія

Проблеми вступу України до Європейського Союзу: економічні виклики.....67

Цибульська Ольга

Щодо питання діджиталізації адвокатської діяльності в Україні в умовах євроінтеграції.....69

Чурилова Тетяна, Голоха Аріна

До питання правової регламентації екоциду на міжнародному рівні.....73

Гребенюк Дмитро

Інституційний механізм ЄС в процесі регулювання міграційної кризи.....77

Димов Кирило, Грушко Мальвіна

До питання реформування національних законодавств України та Республіки Молдова у сфері міграції в контексті європейської інтеграції.....81

Чернявський Марк

Інтеграція України та східних сусідів у Європейський Союз як запорука миру та стабільності держав.....85

Марченко Дмитро

Нові виклики та перспективи вступу України, Республіки Молдова та Грузії до Європейського Союзу.....88

Жакун Маргарита

Вплив євроінтеграційних процесів на динаміку воєнної дипломатії України: аналіз, перспективи та виклики.....91

Левченко Ігор

Становлення міжнародно-правового співробітництва в питаннях реадмісії в Європейському Союзі: від виникнення ідеї до документального оформлення.....95

Бугаєць Альона

Договори в системі джерел права Європейського Союзу.....99

Редченко Ярослав

Проблематика правового регулювання ринків цифрових валют в Європейському Союзі.....102

Фасій Анастасія

Право на психічне здоров'я: щодо визначення поняття відповідно до міжнародно-правового регулювання.....106

ФАСІЙ АНАСТАСІЯ

*Національний університет «Одеська юридична академія»
аспірантка кафедри міжнародного та європейського права*

ПРАВО НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я: ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

В сучасних умовах військових конфліктів, поширення епідеміологічних захворювань, економічних криз, безробіття, суспільство переживає стреси, які негативно впливає на стан психічного здоров'я, що в свою чергу створює додаткове навантаження на систему охорони здоров'я. Тому, проблематика питань права на психічне здоров'я стає важливою не лише на національному рівні, але й у сфері міжнародних відносин та правового регулювання.

Зростання кількості факторів, що впливають на психічне благополуччя, значення психічного здоров'я у становленні стабільного суспільства, а також розширення міжнародних відносин у сфері охорони здоров'я створюють потребу в наукових дослідженнях питань щодо права на психічне здоров'я. Це є складовою розробки ефективних правових механізмів та гармонізації міжнародних стандартів у цій сфері.

Проблематика визначення терміну «право на психічне здоров'я» викликана окремими факторами, серед яких: відсутність єдиного та чіткого визначення термінів та понять у міжнародних нормативно-правових актах, що стосуються психічного здоров'я, суттєві відмінності у розумінні психічного здоров'я в різних культурах та соціальних контекстах, в тому числі в ставленні до стану психічного здоров'я та потреби його підтримання та забезпечення. Як наслідок, культура впливає на державну політику у сфері забезпечення права на психічне здоров'я та визначення локальних стандартів охорони прав людей із психічними розладами. Крім того, відмінність щодо розуміння терміну «право на психічне здоров'я» може ускладнювати узгодження міжнародних норм, недостатньо чітке визначення прав та обов'язків, пов'язаних із охороною та захистом психічного здоров'я, які покладаються на держави та міжнародні органи. Відсутність єдиної позиції щодо поняття «право на психічне здоров'я» впливає на міжнародні механізми щодо нагляду та захисту прав людини у сфері психічного здоров'я, проблеми, пов'язані зі стигматизацією осіб із психічними захворюваннями та відсутність належних заходів для їхньої соціальної інтеграції.

Окремі аспекти права на психічне здоров'я розглядаються у Загальній Декларації прав людини, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, Конвенції про права людини інвалідністю, Конвенції про права дитини та інших.

Загальна Декларація прав людини (1948) визначає основоположні права людини щодо забезпечення належного життєвого рівня, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, що є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту окремої особи та її сім'ї в цілому [1]. Таким чином, Загальна Декларація прав людини визначає складові аспекти права на фізичне та психічне здоров'я.

Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (1966) визначає (ст. 12), що держави-учасниці мають забезпечувати найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я та здійснювати заходи, щодо цього. До таких заходів належить забезпечення скорочення мертвонароджуваності та дитячої смертності і здорового розвитку дитини, поліпшення всіх аспектів гігієни зовнішнього середовища і гігієни праці в промисловості, запобігання і лікування епідемічних, ендемічних, професійних та інших хвороб і боротьби з ними, створення умов, які б забезпечували всім медичну допомогу і медичний догляд у разі хвороби [2].

У Конвенції про права людини з інвалідністю (2006) питання психічного здоров'я обговорюється щодо запобігання стигматизації та дискримінації людей із психічними обмеженнями, визнання їхніх прав та свобод. Стаття 17 Конвенції гарантує кожній особі з інвалідністю забезпечення її правом на повагу до її фізичної та психічної цілісності нарівні з іншими [3].

Конвенція про права дитини (1989) визначає права дитини на психічне здоров'я в контексті доступу до інформації і матеріалів із різних національних і міжнародних джерел, особливо до такої інформації і матеріалів, які спрямовані на сприяння соціальному, духовному і моральному благополуччю, а також здоровому фізичному і психічному розвитку дитини [4].

Отже, положення міжнародних нормативно-правових актів щодо забезпечення прав особи на психічне здоров'я враховують потребу в усуненні стигми та дискримінації, забезпеченні доступу до належних медичних послуг та врахуванні психічного здоров'я як невід'ємної складової загального права на здоров'я.

На нормативному рівні в Гельсінській декларації з охорони психічного здоров'я визначається, що психічне здоров'я та психічне благополуччя є важливими передумови для досягнення високого рівня життя та продуктивної діяльності окремих осіб, родин, місцевих громад та народів в цілому [5]. Таке визначення носить узагальнюючий характер і враховує індивідуальні, соціальні та культурні виміри психічного благополуччя, підкреслюючи його ключову роль у створенні стійкого та гармонійного суспільства. Право на психічне здоров'я визнається як фундаментальне, сприяючи не лише самовизначенню особистості, але й розвитку колективного благополуччя.

Щодо вітчизняного законодавства, то в Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні до 2030 року, психічне здоров'я розуміється як стан благополуччя, при якому особа може реалізувати свій потенціал, впоратися з життєвими стресами, ефективно та продуктивно працювати, а також внести свій вклад у життя спільноти [6].

Цікавим, з наукової точки зору, вбачається підхід до визначення поняття «психічне здоров'я», викладений М.В. Фомич. Так, на думку науковця, психічне здоров'я складає основу повноцінного розвитку особистості. Психічне здоров'я відзначається відсутністю психічних захворювань, включаючи основні прояви якостей, таких як активність, регуляція поведінки, цілеспрямованість, креативність, критичне мислення, здатність брати на себе відповідальність за подолання життєвих складнощів, особистісне зростання та гармонійний розвиток у взаємодії з навколишнім світом [7, с. 103]. Підтримуючи позицію науковця варто зазначити, що психічне здоров'я є важливим елементом загального благополуччя та якості життя. Забезпечення права на психічне здоров'я сприяє створенню суспільства, де кожна особа може реалізувати свій потенціал, брати участь у громадському житті та сприяти економічному розвитку. Ефективні підходи до визначення цього права включають у себе гармонізацію між індивідуальними потребами та колективними інтересами, а також розробку політики, яка забезпечить доступність та якісні послуги з психічного здоров'я для всіх верств населення.

На основі дослідження нормативних та доктринальних підходів до розуміння права на психічне здоров'я, можемо дати авторське визначення даного терміну. Отже, право на психічне здоров'я - це невід'ємна складова прав людини, що передбачає не лише відсутність психічних захворювань, але й активне стимулювання психічного благополуччя. Це право передбачає гармонійне фізичне та психічне функціонування особистості, забезпечення ефективних механізмів профілактики та лікування психічних розладів. Комплексне визначення також охоплює забезпечення соціокультурного середовища, що сприяє психічному благополуччю, та визнання права на доступ до якісних послуг психічної допомоги, зокрема, консультування, терапії та реабілітації. Це право передбачає розвиток свідомого ставлення до психічного здоров'я у суспільстві та захист від будь-якої форми дискримінації на основі психічного стану. Враховуючи глобальні виклики сучасності та новітні тенденції, важливо розвивати міжнародне співробітництво для створення ефективних механізмів охорони та захисту права на психічне здоров'я.

Література

1. Загальна декларація прав людини. Декларація від 10 грудня 1948 р. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version->
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
3. Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
4. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
5. Європейська декларація з питань охорони психічного здоров'я EUR/04/5047810/6 від 14.01.2005 р. URL: https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/88598/E85445R.pdf.
6. Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 27.12.2017 р. №1018-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80#Text>.
7. Фомич М.В. Теоретичні концепції психічного здоров'я особистості в психологічній науці. *Вісник Національного університету оборони України*. 2018. № 1 (49). С. 103-109.